debatt@klassekampen.no

KRONIKK & DEBATT

Penge-sekkenes parti

HØYRE
Nina Sandberg

Vi står foran et svært viktig stortingsvalg. For første gang er en mørkeblå regjering et mulig resultat.

Nylig kunne lokalavisen min fortelle leserne at det er så små forskjeller mellom Høyre og Arbeiderpartiet at et regjeringsskifte knapt ville vært merkbart.

Her har vi å gjøre med et parti som har solgt budskapet sitt godt. Høyre er tjent med at medier og velgere tror at partiet står for en liten, men nødvendig fornyelse av det sosialdemokratiet som de vet at folk flest vil ha. Mediestrategene i Høyre har skapt en illusjon av at det ikke er forskjell på Høyre og Arbeiderpartiet.

Sannheten er at ni av ti kommuner ville tapt på å ha Høyre i regjering. Min kommune, Nesodden, ville mistet 17 millioner kroner hvis Høyres statsbudsjett hadde lagt rammene for kommunens økonomi sist høst. Kommunaldepartementet har på oppdrag fra Høyres stortingsgruppe regnet på konsekvensene av partiets alternative statsbudsjett for 2013. Det Høyres modell legger opp til, både for individer og kommuner, er at det skal lønne seg å være rik. Kommuner som er skatterike fra før av, skal ikke dele med fattige kommuner.

Høyre er ingen mild fornyer av sosialdemokratiet. Arbeiderpartiet vil ha utjevning via skattefordeling, Høyre er imot. Når kommunene får mindre penger, går det ut over velferden. Barnehagetilbud, skoler, eldreomsorg. Et kutt på 17 millioner ville vært høyst merkbart i Nesodden kommune. Det tilsvarer 34 lærerstillinger.

Vi gjenkjenner Jern-Erna under den uekte fernissen. Sist Høyre var i regjering, sulteføret hun kommunene. Velferden tapte. I Sverige har høyrekreftene gitt kapitalen fritt spillerom. Vi skal ikke gjøre dem feilen etter. Det er stor forskjell på rød og blå regjering.

Nina Sandberg,
ordfører i Nesodden (Ap)
nina.sandberg@nesodden.kommune.no

Og kva meiner du sjølv?

ARBEID
Dag Unnar Mongstad

Les i Klassekampen 30. april at Jan Olav Brekke, forbundsleiar i Lederne har eit innlegg der han lurar på kva Høgre meiner. Då vert mitt spørsmål til Brekke: Kva meiner Lederne – eigentleg?

Brekke går langt i å by fram at Lederne gjerne vil diskutera justeringar i den norske arbeidsmiljølova, men medan han då er oppteken av kva Høgre meiner, vert eg enno meir uroa når han på vegner av Lederne tilbyr å godta justeringar i arbeidsmiljølova.

Når interesseorganisasjonen Lederne, som ifølgje eigne nettsider ynskjer å vera «en allment kjent og profilert organisasjon for ledere og betrodde ansatte i privat og kommunal sektor» frambyr seg til å vera med å endra arbeidsmiljølova, vert eg usikker. I innleiinga si skriv Brekke at han meiner det er fornuftig med meir fleksibilitet i norsk arbeidsliv, men der stoppar han. Lesarane får ikkje vita kva han er villig til å selja for at Lederne skal få koma i dialog med maktapparatet som han så gjerne vil diskutera med.

Dag Unnar Mongstad
tillitsvald, Industri Energi Statoil Sokkel
dag.unnar.mongstad@online.no

Bolig til alle!

LO-KONGRESSEN
Kenneth Larsen

Er det vilje hos LO til å kreve styring over markedskreftene – og en langt mer offensiv boligpolitikk?

Utvilsomt, dersom de 25 forslagene om boligpolitikk som er sendt inn til kongressen får gjennomslag. De aller fleste går i retning av prisregulerende krav og/eller langt mer offensiv satsing på utbygging av boliger og utleieboliger. Og mange vil hevde at det er på høy tid med LO i fronten for krav om sosial boligpolitikk. Det er ingen tvil om at en svært stor andel av LO sine nær 900.000 medlemmer og deres familier rammes særlig hardt av markedskreftenes ville ferd mot et utopisk mål om at alle skal eie sin egen bolig, uten strenge reguleringer i boligmarkedet. Og LO har mange allierte i kampen for krav om endringer i boligpolitikken, så mange at offensive krav overfor rødgrønne samarbeidsparter kan være avgjørende for utfallet av valg av stemmesedler i september.

Sosial boligpolitikk handler ikke bare om å gi mulighet for en anstendig bolig for de fattigste i Norge. Særlig i pressområder rundt de største byene våre ser vi at inngangen til boligmarkedet nærmest er uoverstigelig for unge i etableringsfasen, dersom en ikke har foreldre som sikrer egenkapital. Mens sosial boligbygging var et flaggskip for velferden helt fram til 1980-årene, lyder det nå i manges ører som en løsning for dem som ingen «vellykkede» vil assosieres med; narkomane, trygdede, enslige lavlønte og ungdom uten rike foreldre.

Jeg og min kone kjøpte vår første leilighet på slutten av 70-tallet til en kostnad godt under en årslønn og hadde solide rentefradrag på skatten. I dag koster samme leilighet seks til sju ganger en tilsvarende årslønn og med langt lavere bidrag fra statskassen. Med 15 prosent krav til egenkapital bidrar også myndighetene til at bolig ikke er en rett for alle. Og når «boomen» i bankenes utlånspolitikk før eller siden kommer, vil låneretten sannsynligvis sette mange i et gjeldsslaveri i uoverskuelig tid. Vi må stoppe opp, og gå to skritt tilbake. Private utbyggere som under dagens regime bygger der prisen er høyest og profitten størst, må underlegges helt andre krav til å bygge rimelige boliger. Samtidig må det iverksettes en storstilt kommunal utbygging av boliger finansiert gjennom en Husbank med helt andre rammer og lånebetingelser enn i dag. Dette er en av forutsetningene for å endre den ville ferden vi ser av en markedsstyrt boligpolitikk.

Så skal det ikke underslås at dette vil skape problemer. Skulle politikerne ha vilje og makte å skape en flom av nye boliger som presser prisene ned, vil svært mange oppleve at formuen skrumper og den økonomiske tryggheten svekkes. Unge med store lån kan stå igjen som de virkelige taperne med gjeld større enn verdien på boligen. Og nettopp derfor haster det virkelig med effektive tiltak nå, fordi denne gruppen bare vil øke om ikke drastiske virkemidler iverksettes. Så må det lages «boligpakker» som instruerer bankene om å ta sin del av ansvaret for å unngå at kundene havner som gjeldsslaver.

LO har makt. Om en tung samfunnsaktør som LO skaffer seg en offensiv boligpolitikk, vil det være et viktig signal om at boligpolitikk er mer enn sosialpolitikk. God samfunnsplanlegging innebærer en aktiv boligpolitikk som tøyler markedskreftene og setter alles rett til et grunnleggende gode over noen fås rett til å tjene gode penger. Da må «Bolig til alle» bli like sentralt krav som «Arbeid til alle». Intet mindre.

Kenneth Larsen,
fylkessekretær, Fellesorganisasjonen Hordaland
kenneth.larsen@fo-hordaland.no

Si nei, LO

OLJE I NORD
Bjørn Halvorsen

Norge i ferd med å få en todelt økonomi, der petroleumsnæringen og leverandører til denne næringen går svært godt, mens andre deler av næringslivet blir rammet av høy kronekurs og svikt i viktige eksportmarkeder.

Samtidig må store deler av verdens kjente kull- og oljeressurser bli liggende i bakken dersom den globale temperaturøkningen skal begrenses til 2 °C og vi skal kunne unngå vesentlig skade på natur og menneskets livsgrunnlag.

Det er derfor både næringspolitiske og miljøpolitiske begrunnelser for å starte omstillingen for tiden etter olje- og gassalderen i Norge nå.

Den nødvendige omstillingen gir også muligheter, særlig hvis vi starter tidlig. Vi må utvikle næringsliv som skaper arbeidsplasser og verdier ved å bidra til å løse klimautfordringene. Norsk næringsliv og arbeidsliv har alle mulighetene til å ligge i forkant av utviklingen mot et lavutslippssamfunn – om det legges til rette for det. Investeringene må forskyves fra fossile energikilder til fornybare, og det må legges til rette for en miljøvennlig reindustrialisering. Vi bør satse vesentlig mer på utvikling av nye fornybare energiformer som grunnlag for framtidsrettet energiproduksjon.

Leting og utvikling av nye felt for olje- og gassutvinning bør skje i et kontrollert tempo, og det kan ikke være slik at jakten på den siste oljedråpen på norsk sokkel skal overstyre alle andre hensyn.

Havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja har i århundrer vært ett av verdens rikeste gyte- og oppvekstområder for fisk. Verdens eneste godt forvaltede torskebestand har sin fødestue nettopp her, og er en viktig selvreproduserende og fornybar proteinkilde for Norge og resten av verden. Området er også viktig for bestanden av norsk vårgytende sild, som etter flere år med svake bestander, nå har kommet seg opp på et forsvarlig nivå. I tillegg finnes det flere viktige korallrev i disse havområdene. De siste fagrapportene fra Havforskningsinstituttet og miljødirektoratene forsterker kunnskapen vi har om at oljeutslipp i disse områdene vil ha svært negative konsekvenser for miljø og fiskeressurser. Hensynet til ressursene og vårt ansvar for kommende generasjoner tilsier at det med dagens kjente teknologi ikke er forsvarlig å utsette disse naturverdiene for risikoene som følger av oljeutvinning.

Leting og utvinning av petroleumsressurser må bare skje der det ikke er konflikter med naturverdier og fiskeressurser. Vi vet alt nå at konfliktene er store i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Derfor må LO-kongressen gå imot oljeutvinning i disse områdene, og det bør ikke igangsettes konsekvensutredninger.

Bjørn Halvorsen,
leder, NTL Sentralforvaltningen
bjorn@ntl-sf.no

Havsvale eller terne?

SPRÅK
Per Velde

I Bokmagasinet 27. april forteller Karin Gundersen om oversettelsen av Proust og om hvordan hun hos en ornitolog fikk hjelp til å finne ordet «havsvale». «Hirondelle de mer» betyr direkte oversatt «havsvale, men dette er faktisk ikke annet enn en terne på norsk. Det står i alle ordbøker, fra gamle Ola Raknes til Gyldendals blå, Universitetsforlagets store og små og så videre. Jeg tror Karin Gundersen har stirret seg blind på at dette skal være en svale, men det er en måkefugl. Og det latinske navnet på terne er sterna hirundo, altså hirondelle. Disse fins det mange av på franskekysten.

Per Velde,
Nøtterøy
pevelde@online.no

Brutalt, Frp

TIGGING
Jenny Klinge

Frps Per Sandberg vil nekte romfolk adgang til riket. I eit intervju med TV2 har Sandberg sagt at ein paragraf i politilova gjer dette mogleg «når det er fare for at det skal komme grupper til Norge hvor det kan oppstå kriminalitet i kjølvannet av det».

Det er eit hardt og brutalt skyts mot ei enkelt folkegruppe som leiaren i justiskomiteen no kjem med. Vi kan ikkje skilje ut romfolk ved grensa og seie at «Sorry, du tilhøyrer feil folkeslag.»

Sandberg er opptatt av å få bukt med kriminalitet, og det målet deler jo alle parti. Men verkemidla er tydelegvis svært forskjellige. Dersom vi skal førebyggje grensekryssande kriminalitet, må vi mellom anna stoppe fleire kriminelle ved grensa gjennom betre grensekontroll, ikkje plukke ut enkelte folkeslag ut ifrå ei kortslutning om at alle i folkegruppa er kriminelle.

Senterpartiet har programfesta at vi ønskjer Noreg ut av Schengensamarbeidet for å kunne gjeninnføre passkontroll av alle som kjem til landet, uavhengig av om dei kjem frå Schengen-land eller frå andre land. Dette inneber ei likebehandling av folk. Terskelen for kriminelle for å koma inn til landet vårt skal vera like høg uansett nasjonalitet og etnisk bakgrunn.

Sandberg ønskjer ikkje å gjeninnføre passkontrollen ved å gå ut av Schengen. Han går laus på romfolk i staden. I praksis inneber det han seier at politifolk skal stå på grensa og plukke ut folk med ein annan hudfarge og ein bestemt utsjånad.

Det mykje diskuterte problemet med tigging er ikkje eit problem med eitt folkeslag, som Sandberg synest å meine. Vi må hugse at dei fleste romfolk i Romania lever på samme vis som majoriteten av rumenarar, ved å jobbe og forsørgje seg sjølv.

Ei dame justiskomiteen møtte då vi besøkte Romania tidlegare i stortingsperioden, var sjølv av romfolket og arbeidde med sosiale tiltak for folkegruppa. Ho understreka dette poenget, og sa det gjeld 1,5 av to millionar romfolk.

Vi må ikkje setje likheitsteikn mellom romfolk og tiggarar, og mellom romfolk og kriminelle. Menneske av romfolket skal vera like velkomne i Noreg som alle andre. Når det gjeld kriminelle romfolk, er dei like lite velkomne som kriminelle britar eller kriminelle franskmenn.

Jenny Klinge,
stortingsrepresentant, Sp
jek@stortinget.no

Respekt for klassikerne!

HISTORIE
Nils Ivar Agøy

I Klassekampen 30. april er den flotte teksten fra Næs Arbeiderforenings thranittfane (1851) utgangspunkt for en artikkel av Håvard Friis Nilsen, og avisa trykker også noe som leseren må tro er en gjengivelse av teksten. Imidlertid ser både Nilsen og Klassekampens redaksjon ut til å tro at faneteksten skulle leses som om tilskueren kunne se begge sider av fanen samtidig, og liksom leste høyre spalte på begge sider av duken først. Slik var det helt sikkert ikke ment; man leste først den ene siden, så den andre. Og så er teksten kraftig forvrengt, vel i et forsøk på å gjøre den lettere forståelig. Her var det mye rart. At for eksempel «Fredsæle vi vandre vor Vei» skulle være ekvivalent med «Fredelig vi vandrer vår vei», tyder på manglende innlevelse, for «Fredsæle» er en programerklæring om at medlemmene av arbeiderforeningen elsket freden, ikke bare en beskrivelse av hvordan de vandret. Og at «Til Lovlöshed vi ei os formaste!» rimeligvis kan gjengis med «Lovløse er vi ikke», må man nok minst være tenketankmedlem for å mene. Det ser til og med ut som om «stedse», altså «alltid», «hele tiden», er misforstått som «dyrke».

I artikkelteksten står det også noe om «de rusgiftene som sløver oss [altså arbeiderne] og styrker dem [despotene]», som ikke finnes på fanen i det hele tatt (selv om det er svært sannsynlig at de som laget den inkluderte brennevin blant lastene man ikke ville være slave av). Et poeng om at arbeiderne ikke vil være midler til å fremme despotenes verk, trolig i rollen som soldater, er i denne sammenhengen forsvunnet.

Uansett, Klassekampen kaller med rette teksten en klassiker, og da bør den gjengis slik den vitterlig lyder, og det er slik (rekkefølgen mellom de to delene er ikke sikker, men er trolig som nedenfor siden det er sannsynlig at årstallet kom til slutt):

Med Enighed og Kraft
lad os Oplysning fremme!
Lader os knække de Lænker og Baand,
Som det Gode vi vil stedse kraftigen heme,
som altid saa lumskelig slöver vor Aand.
Lader os Lasternes Trælle ei være
Ei Midler, som freme Despoternes Verk.
Lad Frihed og Enighed være os kjære,
Thi Enighed vide vi gjöre os stærk.

Fredsæle vi vandre vor Vei.
Til Lovlöshed vi ei os formaste!
Derfor saa tro vi man ei
Vor Hensigt og Adfærd bör laste.
Velsign vor Færd! o Gud!
Vi önske blive fri,
For ond Vilkaarlighed,
For Tvang og Tyrannie.
1851.

Nils Ivar Agøy,
historiker
nils.i.agoy@hit.no

Skal vi legge det sosiale gulvet?

TIGGING
Espen Lia

At romfolket banker på døren vår er på sett og vis sunt. Det er finanskrisen som banker på. Det er den sosiale urettferdigheten som banker, og det virker som vi ikke er i stand til å komme opp med noen gode løsninger.

Vi kan svare på en måte som bygger på de verdiene som samfunnet vårt er bygget på. Den internasjonale arbeidsorganisasjonens (ILO) anbefaling om et sosialt gulv gir oss et veikart.

«Å låse mennesker fast i trygd er en dårlig og lite fremtidsrettet politikk», uttalte Høyres bistandspolitiske talsperson, Peter S. Gitmark til Aftenposten 4. april, som en respons til Heikki Holmås' forslag om å bruke bistandsmidler til «å gi barnetrygd og alderspensjon til personer og land som mottar norsk bistand», som Aftenposten uttrykker det.

Vi hører ekkoet av en norsk trygdemyte; historien om hvordan trygdeordninger fører til passivitet og misbruk av ordninger. Men hva gjør en familie hvor barna må jobbe for å få endene til å møtes, hvis de blir tilbudt kontantstøtte for å sende barna sine på skolen? Hva gjør en ekstremt fattig storfamilie, hvis de eldste i familien mottar en rettighetsbasert pensjon? Svaret er komplekst, men statistisk gjør de sannsynligvis følgende:

Pengene gir en sårt tiltrengt mulighet til å investere i ulike former for entreprenørskap, som kan gi mer inntekt til familien. De får også mulighet til å sende barna på skolen, selv uten krav til pengeoverføringen: De får mulighet til å gjøre noe med situasjonen sin. Det skapes altså vekst og aktivitet, ikke passivitet.

Mange land med fattigdomsproblemer ser derfor på sosiale sikkerhetsordninger som et viktig virkemiddel for å skape vekst, og til å avskaffe ekstrem fattigdom. ILO har også dokumentert at land med godt utbygde sosiale gulv, var mer motstandsdyktige mot finanskrisen: Penger som gis ut bredt i små porsjoner til fattige, pløyes direkte tilbake i landets egen økonomi, og sikrer en høy etterspørsel og vekst. Skatteletter til de rike forsvinner

PÅ BAR BAKKE: Et barn beordres ut fra en leir for romfolk utenfor Lyon, Frankrike.
FOTO: PHILIPPE DESMAZES, AFP/SCANPIX

«Romania har økonomi til å bygge et sosialt gulv»

fort ut av landet, kommer færre til gode og gjør økonomien mer sårbar. Dette var noe av bakgrunnen for at arbeidsgivere, arbeidstakere og regjeringer på FNs ILO-konferanse i 2012 jobbet fram en anbefaling om et «sosialt gulv» for verdens fattige.

Det sosiale gulvet skal utformes horisontalt slik at det gir borgerne en minimumsstøtte gjennom alle livets faser; kvalitetskrav til helseoppfølging under svangerskapet, barnetrygd som sikrer helse og skolegang; et nasjonalt definert inntektsminimum i yrkesaktiv alder, spesielt i sårbare faser som under sykdom og arbeidsledighet og til slutt et inntektsminimum i alderdommen gjennom pensjon. Her finner vi kimen til en mulig bedring av situasjonen til Romfolket.

Hva med å undersøke mulighetene for å samarbeide med Romania om å bygge et sosialt gulv der?

Fagforeninger og andre interessenter kan ta kontakt med søskenbevegelser i Romania for å legge press på sine folkevalgte. Romfolket trenger insentiver for å vende hjem, og de folkevalgte i Romania vil trenge insentiver og press for å bygge et sosialt gulv. Romania har økonomi til å bygge et sosialt gulv. ILO dokumenterer at selv verdens fattigste land har muligheten med teknisk støtte.

Vi hører ofte fra norske politikere at vi må hjelpe dem der de bor, men de samme politikerne kvier seg av prinsipielle grunner når det skal konkretiseres. Vel, nå er det konkret. Vi befinner oss i et vindu, hvor vi har mulighet til å agere på en måte vi kan være stolte av. Veikartet ligger der.

Espen Lia
sekretær, Norsk Genèveskole Forbund
espenlia2@gmail.com

Forvirring

SAMTIDSKUNST
Paul Grøtvedt

At Ane Hjort Guttu har sterkere kunstopplevelse av Alfredo Jaars arbeider enn Odd Nerdrums bilder, kan vel ikke akkurat betraktes som et gyldig argument mot sistnevntes figurasjoner. Hennes oppfatning av samtidskunst som noe vesensforskjellig fra figurasjoner, virker heller ikke faglig patent. Hadde hun vært litt orientert om hva som preger samtidens kunst, ville hun ha sett at cirka 80 prosent av den er figurativ.

Det betyr at jeg aldri har tatt avstand fra samtidskunsten, enten den har vært figurativ eller nonfigurativ. Min interesse for samtidskunst, ja, kunst generelt, er å se og forstå hva som er av verdi. Og da blir man selektiv, for ikke alt har like stor verdi, og er like profesjonelt laget. Å skulle vurdere samtidskunst forutsetter innlevelse og mentalt beredskap, samt faglige kunnskaper på mange områder.

Etter mitt skjønn er Alfredo Jaar en konseptuell fjert, som enkelte mesker seg med av intellektuell forvirring. Det er dårlig samtidskunst, som er blåst opp på grunn av teoretisk tåkeprat av eksperter på det internasjonale kunstmarkedet. Når det gjelder sensur, så kan den praktiserer på to måter. Enten håndteres den i medier av ulikt salg, eller den bedrives som selvsensur. Når Ane Hjort Guttu slutter å lese Klassekampen på grunn av bladets kulturdekning, så praktiserer hun selvsensur. Det er avmaktens sensur.

Paul Grøtvedt,
kunsthistoriker
paulgro@online.no